



**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor  
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum  
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,  
Coordinatus, Seu Omnes ...**

**Diana, Antonino**

**Lugduni, M. DC. LXXX.**

10. Quare Ementissimi Cardinales ordinarie non genuflectunt ad occursum Pontificis, nec eius pedes osculantur. Et de osculatione circa manus Pontificis aliqua curiosa obseruantur. Ex part. 11 .tr. ...
- 

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

Diis immortalibus honorem decreuere. Quod mox Indi, & posteri Reges exequi magno studio curauerunt: Id, quod Octavius Augustus, & Alexander Severus præcipue detestati sunt. Nam si quis inter salutandum flexisset caput, aut assentaretur blandus, foras detrudi, atque exigi iussere. Ita ille. Et ante illum Suetonius, & Lampridius in vitis dictorum Imperatorum, ex quibus verbis clarè apparet, inclinationem capitis ad adorationem pertinere; & detectio capitis apud veteres quidem Romanos, Europæosque nostrates, honoris, seu reuerentiæ nota est, vt videre est apud Lipsium in *ampliusbeatro cap. 19. & 20. & l. 1. Electorum cap. 23.*

3. His suppositis, assero (quod probauimus) adorationem sacram, quæ reducitur ad Duliam, pertinere ad viuentes ratione alicuius dignitatis, aut ministerij, quæ inueniri maiora non possunt, quam in Summo Pontifice; cum sit Prochristus, & Propterus in terra, & ideo etiam inclinatione capitis quando auditur in Missa, vel in orationibus publicis ab omnibus humiliter veneratur, & adoratur: vnde in rubricis Missalis sic dicitur *cap. 5. n. 1. de orat.* Cum nominatur Iesus, caput versus Crucem inclinatur: quod etiam facit cum nominatur in epistola. Et similiter vbiunque nominatur nomen Beatæ Mariæ, vel Sanctorum, de quibus dicitur Missa, vel fit commemoratio: Item in oratione pro Papa quando nominatur, semper caput inclinatur. Hæc ibi.

4. Itaque sicut per adorationem latræ adoratur inclinando caput nomen Iesu, & Hyperdulæ nomen Beatæ Virginis, sic & per adorationem Dulæ possunt adorari inclinatione capitis nomina Sanctorum existentium in Cælo; sicut adorantur quando nominantur in Missa, sic & etiam nomina hominum viuentium ratione excellentis dignitatis, vt Summi Pontificatus; nam vt *superius* probatum est, & probat signanter D. Thomas in 2. 2. *quest. 84. art. 1. ex mente D. Augustini 10. de Civitate cap. 4.* Adorationem etiam solere exhiberi licitè quibusdam excellentibus creaturis, *Genes. 18.* Abraham adorauit Angelos. *3. Reg. 3.* Natham Propheta adorauit Dauid; & alibi sæpe fit mentio talis adorationis ex parte obiecti, id est ex parte excellentiæ rei adoratæ in adorationem, qua veneramur Deum, & pertinet ad latræ, & adorationem, qua veneramur creaturas excellentes, & pertinet ad duliam.

5. Si itaque vt etiam notat Castrus Palas *tom. 2. tract. 8. disp. 3.* Fundamentum adorationis est dignitas personæ, quænam maior dignitas in orbe existit dignitate Summi Pontificis? Ergo ritè, & licitè per aperitionem, & inclinationem capitis eius nomen adoratur.

6. Probatur nostra opinio auctoritate Aristotelis *lib. 1. ethicorum cap. 1.* quia, inquit, fieri non potest, vt res ipsas referentes, disputemus, nominibus vtimur pro ipsis rebus, tanquam signis; & quod accidit in omnibus, in rebus quoque arbitramur accipere: quemadmodum ij, qui calculis supputant, &c. Si ergo nomina substituimus loco rerum, & accipimus pro ipsis rebus, & tanquam vicaria rerum, etiam nomina Pontificum substituimus, & accipimus pro Pontificibus, & ideo illa adoratio, quæ potest adhiberi personis significatis per nomina, potest extendi ad ipsa nomina tanquam ad signa vicaria personarum. Et quamuis sæpe in scriptura per figuram metonymiam, nomini tribuantur quæ conueniunt rei, aut personæ significatæ per nomen; vt quando dicitur *Aclorum 4.* Non est

aliud non en datum sub cælo, in quo nos oportet saluos fieri; & *ad Rom. 10.* Quicumque inuocauerit nomen Domini saluus erit; & *Ioann. 1.* Dedit potestatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine eius: vt bene notat Vasquez *disp. 108. cap. 11. cit. num. 107. pag. 784.* hoc ipsum tamen clarè ostendit id, quod contendimus, tantam esse coniunctionem nominis cum re, & persona significata, vt sumatur pro illa ipsa, & pro illa substituatur, ac proinde quod adoratio, & cultus latræ, quæ debetur personæ, possit deriuari, & extendi ratione illius etiam ad nomen.

7. Et licet de nominibus Christi, & Dei neget Sorus *l. 2. de iustitia q. 4. art. 2. in fin. pag. 124.* & *Corduben. l. 1. quest. 5. dub. 1. §. Idem obiectum pag. 71. & dub. 4. in respons. ad primam confirmationem 7. argumenti pag. 83. col. 2.* quod sint adoranda, sicut adorantur Imagines; quia solum implicite, & confusè repræsentant Christum, & Deum, & solum ad placitum, & ex nostra institutione ducunt nos in illorum memoriam: non autem quod habeant vllam veram attributionem, aut pertinentiam ad res ipsas significatas, & quod auditis, & lectis huiusmodi nominibus caput aperiamus, aut genuflectamus, non est quia adoremus ipsa nomina, sed solum quia adoramus ipsas personas significatas, & rememoratas per nomina. Sed oppositum aliqui asserunt, & tenendum putant; Probatur, quia licet res inanimata non sit adoranda secundum se, cum in se non habeat excellentiam, ob quam adoratur, tamen si spectetur vt subrogata in locum rei adorandæ, potest adorari: sicut adoratur exemplar cum prototypo: tum quia si quis nominibus sacris inferat ignominiam, peccat contra Religionem: ergo ex præcepto Religionis nominibus sacris tribuendus est honor: ergo nomina sacra adoranda sunt. Et hæc omnia latè probat ex Suarez, Vasquez, & alijs Pater Baldelli in *theol. mor. tom. 2. l. 3. disp. 8. n. 5.* loquens de adoratione nominis Christi, & Beatæ Virginis, quæ quidem procedunt seruata proportione, & eodem modo, quo fieri potest in adorationem nominis Pontificum.

## RESOL. X.

Quare Eminentissimi Cardinales ordinariæ non genuflectunt ad occursum Pontificis, nec eius pedes osculantur.

Et de osculatione circa manus Pontificis aliqua curiosè observantur. Ex part. 11. tract. .... addit. 1. Resol. etiam 10.

§. 1. AD difficultatem sic respondet Ioseph Stephanus in sapius citato *de osculatione pedum Romani Pontificis c. 19.* vbi sic ait: Hæc tamen exempla veterem Ecclesiæ disciplinam à nobis copiosè demonstratam minimè euerunt, aut infirmant; cum perfecti viri, qui virtutibus plurimum pollent, vel Ecclesiæ gubernationi insistant, & inuigilant, non semper ad pedes iacere, sed quandoque ad Christi caput accedere dicantur à Beato Cyrillo Alexandrino in *lib. 1. in Leuiticum* his ferè verbis: Ex tribus sceminis, quæ Christum contigerunt triplex Ecclesiæ status deducitur, nam quæ sumentiam vestimenti tremebunda terigerat, incipientium: quæ caput Christi vnguento perunxerat, perfectorum statum expressit. Et fortassè non absurdè Cardinalium consuetudo multis ab hinc annis constantissimè seruata, ex hoc sanctissimi Patris testimonio defendi potest. Qui post vnam, vel alteram

alteram pedum osculationem, quam Pontifici Maximo in eius electione deferunt tantum, deinde manus, vel os inter Missarum solemniam, cum ad ea celebranda conveniant, osculantur. Eum vero in his amplissimis Partibus perfectorum status confisist, fides nostra stabilitur, & totius Ecclesiae fundamenta firmanur, cum super eos totius orbis cura sit posita. Ne igitur absurdum esset, eos, in quibus Pontificale ostium, caelestisque ianua obvoluitur, semper supplicium more iacere, aut humiliationem pedum deferre (quod ab incipientibus, & Cathecumenis fieri solitum in Ecclesia docet Origenes in cap. 19. *Matthai*, & Augustinus de fide, & *Symbolo*) merito Patres relicta pedum osculatione, caput Pontifici demittere; inclinare cervicem, corpus reverentiae causa inflectere, atque incurvare sicut soliti, ut illud oraculum firmissimum foret, sub quo crouantur qui portant orbem. Hucusque Episcopus Vestanus.

2. Et post illum Ioannes Lorinus in *Acta Apostolorum c. 10. v. 25*, sic asserit: Hoc tempore Cardinales, ac multis retro annis post unam, aut alteram pedum Pontificis osculationem in ipsius electione, deferunt ei manus tantum, vel os inter Missarum solemniam, cum ad osculum admittuntur; sunt enim Pontificis, ac Ecclesiae totius primarii Consilij, ac veluti cardines, super quos Deus posuit orbem. Ita ille.

3. Sed hic notandum est, quod licet Domini Cardinales non adorant ita saepius Pontificem genuflexione, & pedum osculatione; adorant tamen illum osculo manus, ut ante Missam in Capella Papali semper ab ipsis efficitur, ut supra notatum est. Probatur, osculum manus adorationem significat, ut eruditè probat sapientissimus Magister Raphael de la Torre in 2.2. *D. Thoma* tomo 2. *quaestione* 48. *disputatione* 5. *artic.* 2. *num.* 22. ubi sic ait: Superest, ut de reverentia, & adorationis osculo, quod praesentis institutum est, nonnihil dicamus; aduertentes osculis ab antiquissimis temporibus solere significari affectum, & recognitionem submissionis, reverentiae, aut gratitudinis: quod ad adorationem externam pertinere, ex definitione à nobis allata de adoratione clarum est: fuisseque in usu vetustissimo, & ferè cum ipsa natura ortum huiusmodi adorandi modum testantur sacri authores, & prophani: Cicero *orat.* 5. *contra Verrem* ait: Agrigenti, quod oppidum est in Sicilia, aneum fuisse Herculis simulachrum, quod os, atque mentum detrita haberet, propter frequentiam scilicet eorum, qui eò venerationis gratia osculari accederent. Et Prudentius cum cultus, & adorationis rationem describeret, quo antiqui Solem prosequerantur, inter caetera dixit: Eos, equis quoque, qui Solis currum traherent pedes fuisse osculatos. Et de manuum osculatione multa statim. Nunc autem adorandi modum per oscula, frequentiorum fuisse apud Hebraeos, patet ex multis sacrae Scripturae locis, *Esther* 5. Regina osculando summitatem sceptri Regis Assueri Regem adoravit. Et Sunamitis similiter apprehendit pedes Elisei, nimirum hos osculata in reverentiae signum, *quarto Regum* 4. Et Rex Nabuchodonosor perterritus sapientia Danielis cecedit in faciem suam, osculatus, nempe, eius pedes, *Danieli* 2. Eandem adorationem praestitisse Alexandrum Iaddo Sacerdoti Magno Hebraeorum narrat Iosephus *lib.* 21. *cap.* 18. & *Luc.* 7. de *Magdalena*, & 8. de *Sairo*, *Actorum* 10. de *Cornelio*. Denique oscula ad Religionem, & adorationem maximè apud Hebraeos pertinere, vel ex eo colligere licet, quod verbum osculandi

Tom. I X.

Hebraum Nasak, ad adorationem refertur sapientissime, *Psal.* 2. ubi vulgata habet: Apprehendite disciplinam, ponitur verbum praefatum Nasak, quo promiscuè vntur Hebraei pro osculari, & adorare. Hieronymus vertit: Adorate purè: quam versionem defendit in Apologia contra Rufinum. *Septuaginta*, & alij: Osculamini filium, in quo fit allusio ad veterem adorandi modum per oscula, ut Hieronymus adnotavit: & *Osee* 13. ubi nos legimus: Vitulos adorant. Pagninus, Regia, Tigurtina legunt: Osculantur vitulos: & Hieronymus ait, sic vertisse Aquilam: & *Genes.* 41, illud quod Pharaon de Iosepho dixit: Ad tui oris imperium cunctus populus obediet: legit Regia: Super os tuum osculabitur omnis populus. Hoc nempe signo, te illorum esse Dominum ostendentes; Ecce non solum apud Hebraeos, verum apud Aegyptios, qui se omnium antiquissimos iactabant, mos erat osculis submissionem, ac reverentiam erga aliquem profiteri, quod ad adorationem pertinere certò certius est. Praecipue autem huiusmodi adorationis modus in osculo manuum exercebatur, ut patet 3. *Reg.* 19. *Iob.* 31. & Apuleio *Apolog.* 1. *lib.* 4. de *asino aureo*; *Minutio in Octau.* & ex *Plinio citandis*. Haec omnia Magister Torre.

4. Quae quidem satis ostendunt, Eminentissimos Cardinales dum ad osculum manus Pontificis admittuntur, signo illo exteriori, (ut alij genuflexione, & pedum osculatione) nempe osculo manus, Summum Pontificem venerari, ac adorare; Vide Ioannem Wigers de *iust.* *tract.* 8. *cap.* 3. *dub.* 1. *num.* 1. qui etiam docet, manus ex osculationem esse signum adorationis.

RESOL. XI.

Sub qua adoratione comprehendatur adoratio Pontificis ad Laviamne, vel ad Duliam?  
Et opinio Caramuellis asseritur. Ex part. 11. tract. addit. Reserctiam 11.

§. 1. Satis itaque superius probatum est ex orationibus, & perpetuo usu Ecclesiae, licitè Pontificem à Christi fidelibus adorari, nunc videndum est, ad quam adorationem reducenda sit adoratio Pontificis, & ad hoc dubium sic novissimè respondet doctissimus, & amicissimus Abbas Ioannes Caramuel de *Hierarchia Ecclesiastica libro* 1. *disputatione* 60. *num.* 680. ubi sic ait: Si Deus solus est adorandus, quomodo Summus Pontifex adorari praecipitur? & si iste adorari debet, aut potest, cessat lex illa, quae creaturas adorari interdicit.

2. Respondeo, adorationem esse duplicem, Laviamne, & Duliam: illamque Deo deberi, istam verò dicere reverentiam, & cultum, qui hominibus competere queat. Addo utramque deberi Pontifici Summo, sed diversimodè considerato. Potest enim considerari ut quòd; potest ut quo, & consideratur priori modo, quando ut persona; & posteriori, quando ut imago, umbra; quando ut Prochristus; quando ut Pro Deus, hoc est Christi Vicarius. Profecto Duliam cultum nemo Patri Optimo Maximo negare audebit, qui sciat in tabulis diuinis legem esse, quae parentes honorari praecipiat. Hic cultus debetur Pontifici considerato ut quòd, quatenus enim homo est, est homo facer, homo summus, & caeteris uniuersis praelatus. At si consideretur ut quo, ut Vicarius Christi, ut via ad terminum,

E e 3

vbi